UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00385446 0

mans'kyi, Petro
Oi liuli, smutku

PG
3948
K325
05
1906a

Karmans'kyĭ, Petro

ПЕТРО КАРМАНСЬКИЙ.

Oĭ liuli, smutku

ОЙ ЛЮЛЇ, СМУТКУ.

ЛЇРИЧНІ ПОЕЗИЇ.

ЛЬВІВ 1906.

2

PG
3948
K325
O5
1906a

Накладом Н. Величковського і Ски.

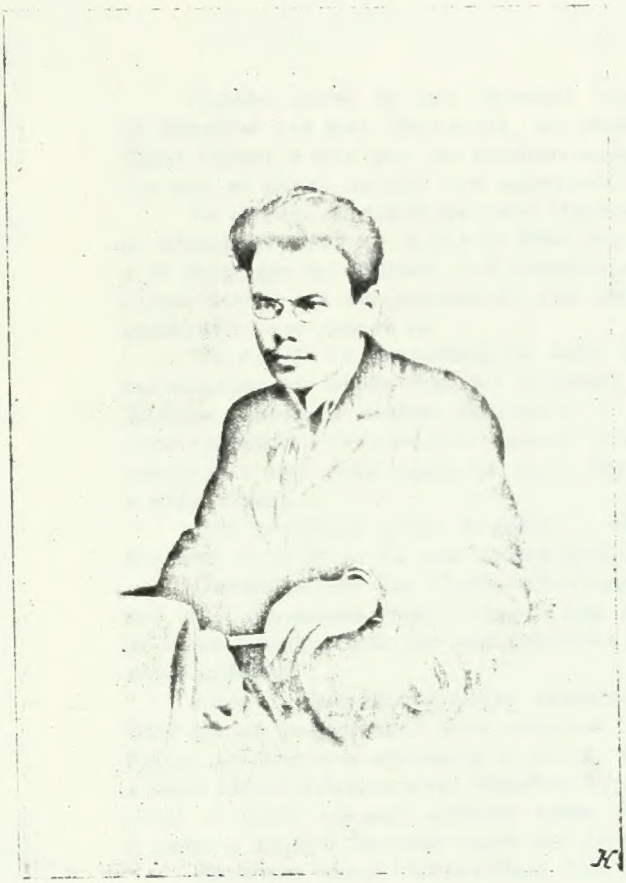
K

Переднє слово до сих смутних пісень не потрібне для тих Приятелів, що знають Друга Петра, а для тих, що кладуть передовсім вагу на фірму, не має тут вартости.

Та не беру ся виводити свого Приятеля на літературу, раз що я сам не брав виводу, а по друге, що нас кількох — з літературою, з тою повією, що має тулити до сну грубих насікомих — не знаємо ся.

Ми родили ся припадком, на наше власне нещастє, на шкоду дешевих розумців, на заколот солодкого спокою філїстрів — свої діти хрестимо самі сльозами нашого народа, гартуємо в огни його серця, а вивід беремо в храмі Краси.

Тут виходить деяка комедія: — многі бавлять ся нами. — Та наш театр більший...

Отсей родовід Тов. Петра і Його книжка для тих, що мають піти з нами, для тих як казав Пшибишевскі „що нові стежки в пралїсах рубають".

Коли по буденних комедіях спинить ся Ваш дух на границі епох між минулим і будучим, як орел між пустинею й морем, коли в своїй задумі відчуєте вічні страданя й суєту, тоді в отсїй книжцї найдете серце, душу й слово в могучій боротьбі серед тої суєти.

Зрештою, нехай скорбна Муза Тов. Карманського співає Вам сама від себе.

Михайло Яцків.

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

http://www.archive.org/details/oliulsmutkul00karm

Ой люлї, люлї, химерний смутку:
Шепоче вільха, гнесь верболіз,
Квилить задума, шовкові вії
Сріблять ся ясним брилянтом сліз.

Ой люлї, люлї, дрімучий смутку:
Давно вже сонце пірнуло в гай,
Поснули квіти, в пеленах мяти
Жемчужнолентий журчить ручай.

Ой люлї, люлї, причинний смутку:
Втомив ся легіт, вільшина спить,
На небі меркнуть сріблясті зорі,
Снують ся тїни... Цить, смутку, цить!

Ой люлї, люлї, зловіщий смутку:
Зітхає троща, хвилює лан,
По межах чорна задума блудить,
А хору душу повив туман.

З ПІСЕНЬ ЛЮБОВИ.

Привиди.

Сріблястим руном місяць ткає
На канві хмар сніжні лелії.
Дрімає площа в грудях тає
Лявіна смутку; зір мутніє;
В уяві грає звук тримбіти.
Хвилює лан, шумить вільшина,
В ставку пустують голі діти,
А там садок, — в садку хатина,
А в ній... Цить, мріє, цить!...

Нераз вечірньою добою...

Нераз вечірньою добою
Сную ся по стернистім полї
І раз у раз питаю в долї:
Чи найдеш ти талан за мною?

Нераз, як сонце за горою
В досьвітнїх росах личко миє, —
Моє серденько з туги ниє:
Чи найдеш ти талан за мною?

Нераз, буває, після зною
Сиджу на березї ручаю,
Дивлюсь на дно і сню-гадаю:
Чи найдеш ти талан за мною?

Нераз горячою рукою
Твою десницю тисну палко
І думаю: Моя ти галко!
Чи найдеш ти талан за мною?

Нераз з задумою важкою
В твої очицї задивлю ся
І в чорних думах затоплю ся:
Чи найдеш ти талан за мною?

І все горячою слезою
Лице холодне обливаю
І доленьку молю-благаю:
Ох дай їй, доле, рай за мною!

Г. Марін,

Мексиканській артистці, моїй, добрій приятельці на спомин.

I.

Як филї розбиті на лавах ґраніту
Підемо своїми шляхами;
Як жовті листочки осїнного квіту
Закине нас буря сьвітами.
Як филї розбиті на лавах ґраніту.

В далекій чужинї зійшлись ми случайно
І знов розійдем ся — чужії.
Для тебе самої остануть ся тайні
Мої недомріяні мрії.
В далекій чужинї зійшлись ми случайно.

Ти линеш до сонця, — я все ще блукаю
Стернею пустої надії.
Нїхто не вгадає, нїхто не спитає,
Чи може... Та цить! — ми чужії.
Ти линеш до сонця, — я все ще блукаю.

II.

Рояль ридав; як шум топіль
Стогнали острі звуки.
Я в груди скрив пекучий біль
І здавив зойк роспуки, —
А в серцї грало пекло!

Тужливо плив твій скорбний спів
Про рідні Корділєри,
А я від смутку скаменів
І мов пташа безпере
Дрожав на всьому тілї.

Зі смутком я згадав ті днї,
Які прожив з тобою.
І що-ж — гадав — робить менї,
Як лишусь самотою?
А серце нило, нило...

Як тая вітва стята з пня
Зівяну з туги й муки.
Повір менї! одного дня
Не прожию розлуки.
Клянусь тобі, кляну ся!

Рояль ридав; немов кришталь
Дзвінкі лили ся трелї;
На грудь мою валив ся жаль
І мов ґранїтні скелї
Гнїтив, гнїтив до скону.

Я вийшов. Сумно, без житя,
Котив ся Тибер-море;
Немов шептав: глузуй з чутя!
Втопи осьтут всьо горе;
Усьо пусте, без цїли...

III.

Тебе нема. Немов без струн бандура
В оковах смутку я завмер;
Душа болить, а в серцї скорб понура
Квилить: І що-ж тепер?...

Тебе нема. Погасли ясні зорі,
Дорогу застелив туман
І я пристав як той пловець на морі:
І де найти лиман?

Тебе нема. Самітний я сную ся
В крузї холодної юрби
І чую: швидко в яму повалю ся
Від смутку і журби.

І знов приснилась. Меркли очи,
Жарка мольба втомила душу
І я спочив. І тиша ночи
Пестила скорбну, хору душу
Солодким ритмом мрій і тіни.

Прийшла. Як любий дих ароми
Повіяв легіт. Терпли муки
І канув сум і біль утоми.
Прийшла. Схрестила білі руки,
Звернула зір на образ Спаса.

„Терпи; твій біль — твоя окраса".
Рекла і щезла.

Любі трелї
Колишуть грудь. Уява пяна
Так рвесь, так рвесь...

Моя кохана!
Чому се тільки в снї? Пустеля
Повила душу; грудь жевріє,
А серце бєсь, так бєсь...

Як тиха ніч повє долину
І місяць посріблить ручай,
Тоді на крилах туги злину
У задумчивий гай — розмай.

І стану під віконцем хати,
В якій я тілько перемрів,
І буду нишком воркувати
Солодку пісню, пісню без слів.

І може ти крізь сон почуєш
Мої тужливії пісні
І може нишком забануєш,
Бодай у сні, в невиннім сні.

Тямиш?...

Ти тямиш? Місяць плив спокійно,
Жемчужний блеск голубив очи;
Несли ся з царин чародійно
Містичні шепти духів ночи.
Ти тямиш?

З далеких піль росою ринув
Тужливий напів пісні-думи;
Зітхали квіти, з гаю линув
Любенький легіт мрій, задуми.
Ти тямиш?

Ой нависли чорні хмари...

Ой нависли чорні хмари,
Сумно ворон кряче;
Я поїхав, ти забула —
Серце плаче, плаче.

Стогнуть кедри, мірти гнуть ся,
Рожа ронить квіти;
Гей насіяв я трой-зіля,
Де його подіти?

Ой нарву я зіля-рути,
Кину в море—воду:
Плинь, котись сріблястим руном
До самого броду.

Вийде мила брати воду,
Зловить зіля-руту,
Зловить руту тай згадає
За любов забуту.

Ой нависли чорні хмари,
Сумно ворон кряче;
Я поїхав, ти забула —
Серце плаче, плаче.

Ой надармо я сумую,
Дармо я журю ся;
Радше вийду ген на кручу,
В Тибер повалю ся...

Наслїдуванє Л. Ляроша.

Гребенї гір розчісували хмари,
На скелях Прут ранив ся і кипів,
Зарінками снувались сонні мари,
А з полонин тужливий ніс ся спів.
Чи тямиш, серце, сю щасливу хвилю
І невимовний сеї ночи чар,
Як ти на мене сперла ся в знесилю
І ми ішли за летом срібних хмар?
Я так радів! бажав весь сьвіт обняти
І до палкої груди пригорнуть,
Забути всьо, тебе одну кохати
І так на все у роскошах заснуть.

Лїси на шпилях тишком шепотїли,
Зза хмари місяць висував чоло,
На склонах гір якісь огнї горіли,
В пеленах мли здрімало ся село.
Я опасав твій теплий стан рукою,
Вдивив ся в блеск твоїх палких очий
І ми ішли, сповиті полу-тьмою, —
Втїкали проч від сьвіта, від людий.
Я так радів! бажав весь сьвіт обняти
І до палкої груди пригорнуть,
Забути всьо, тебе одну кохати
І так на все у роскошах заснуть.

Минуло всьо. Я кинутий судьбою,
В чужій країні коротаю дні;
Впиваю ся нудьгою-самотою
І завмираю в тихому півсні.
Минають дні, пливуть безсонні ночи,
В душі лютує негідь і зима;
Я за тобою виплакав вже очи —
Тебе нема, тебе нема, нема!
Зійди, зійди, моя досьвітня зоре,
І роз'ясни мій хмарний небозвід;
Здійми із серця невимовне горе
І покажи мені до раю вхід.

Забудь мене...

Забудь мене, дивись байдуже,
Як я поволи з туги вяну,
І не питай мене, чи дуже
Ятрять ся в серці давні рани.

Хиба ти винна, що недоля
Між нас поклала яр розлуки?
Кого розлучить люта доля,
То як йому бажати злуки?

Забудь, не плач, що ти не в силї
Отерти слїз з очий калїки;
Вони самі присхнуть в могилї...
Забудь мене, забудь на віки.

Тебе нема, нема спокою,
Нема де серце прихилить;
Безмежний сум снуєсь за мною
І мов та сирота квилить.

Снуєть ся сїра тїнь задуми,
Як сумерк серед сонних піль;
Веде з собою скорбні думи
І незміримий, лютий біль.

Снують ся спомини коханя,
Пестливих слів, солодких мрій;
Будують в серцї храм страждання
І гріб нездїйснених надїй.

І чую злобний сьміх наруги,
Що гей та тїнь за мною йде,
І западаю в пропасть туги:
Моя кохана! де ти? де?

Тебе нема, нема спокою,
Нема де серце прихилить,
Безмежний сум снуєсь за мною
І мов та сирота квилить.

Як розгорнеш колись книгу твого житя
І згадаєш нещасного друга,
Може в серці твоїм від'живе співчутя
І воскресне приморена туга.
Цить! не жалуй, що ти не могла мені стать
Беатрічею в хвилях знемоги,
Бо мій жереб страждать і сльозами зливать
Скорбних дум запустілі відлоги.

Чи могла-ж ти зректись свого сьвіта і мрій,
Що-б подати гельотови руку,
Й молоді твої дні, повні ясних надій,
Проміняти на злидні і муку?
Цить! не жалуй, не плач, дармо сліз не теряй,
Бо судьби не умолиш ніколи,
Лиш часом на весні твого друга згадай
І забудь мене згодом — поволи.

Ми не зійдемо ся ніколи
На сім проваллю смутку й болю;
Мене зігнуть важкі мозоли,
А ти — ти може найдеш долю.

Підем противними шляхами:
Тебе суєтний сьвіт пригорне,
А над моїми слїзоньками
Буде сьміятись горе чорне.

І все вечірньою порою,
Коли заплаче дзвін покійних,
Піду шукати за тобою
Стежками смутків безнадійних.

Та ми не стрінем ся ніколи
На сім проваллю туги й болю;
Мене зігнуть важкі мозоли,
А ти — ти може найдеш долю...

Менї не жаль...

Менї не жаль, що нам судилось
Нести до скону хрест розлуки;
Моє чутя нераз сталилось
На пробнім камені роспуки.
Менї не жаль...

З мертвих спокоєм йму верстати
Тернистий шлях страждань і суму;
З брилянтів сліз буду кувати
Твої трофеї: скорбну думу.
З мертвих спокоєм...

Лиш инколи в часї знемоги
З дна серця вирветь ся зітханє
І я упаду край дороги
І проклену своє страждане.
Лиш инколи...

Як побачиш сліпця, що край шляху пристав
І трівожно шукає дороги,
Приступи, роспитай і на путь його справ,
Роз'ясни йому хвилї трівоги.
Глянь це я. Морщина поорала чоло,
Буйний волос инеєм покрив ся;
Провалилось житє, мов з водою пішло,
Завчасу я журою упив ся.

Із потопи житя я знїмав рамена
І благав на колїнах підмоги;
Але ти перейшла гей царівна грізна
І лишила мене край дороги.
Рік за роком минав, я роспучно ридав,
А з сльозами я виплакав очи.
І тепер я охляв, серед шляху пристав,
Серед тучі і громів і ночи.

Ти могла мене знять понад земні сьвіти
І вчинить самим Ікаром-богом;
А тепер я сліпцем волочусь без мети,
А мій лан спочиває відлогом.
Приступи, подивись і на путь мене справ,
Роз'ясни менї хвилї трівоги!
Я втомив ся, охляв, серед шляху пристав
І трівожно шукаю дороги.

Vorrei morir...

Сповнилась чаша туги й суму,
Від вічних сліз померк мій зір;
Пора співать останню думу:
Vorrei morir...

Vorrei morir... У книзї долї
Записаний вже весь папір,
А кожда стрічка — злиднї й болї.
Vorrei morir...

Колись я мріяв: духом злину
В над'земний рай, до ясних зір...
Ох, даром! З зойком мчу в долину:
Vorrei morir...

Остання зірка скрилась в хмарі
І ніч повила весь безмір;
Не довелось нам жити в парі:
Vorrei morir...

Сповнилась чаша туги й суму,
Від вічних сліз померк мій зір;
Пора співать останню думу:
Vorrei morir, per te morir!

І я кохав і я впивав ся
Солодким трійлом закоханя.
Схитнулась чарка, — мід розляв ся, —
На дні остав полин страждання.
Гіркий полин!

Лишила ся безмежна туга,
Що з серця пє юнацькі сили,
І наче вірная подруга
Піде за мною до могили —
Піде у гріб!

То був солодкий усьміх долї!
В городї цвили перші фялки
І я забув на всякі болї
І пригортав до себе палко
Весь сьвіт! весь сьвіт!

Співали в лузї соловії,
Журчав ручай, сьміялись зорі, —
А я, повитий в хмари мрії,
Купав ся в незглубимім морі
Надїй! надїй!

Я так кохав!... Коли-б злучити
Всїх люцьких серць любовні пали
І жаром сонця запалити,
Вони-б менї не дорівнали
В палкій любві.

І грянув грім!... Стряслись основи
І храм упав... І грудь застила.
Ніколи вже стріла любови
Мойого серця не займила.
Ніколи вже.

Пішли літа. Плакуча туга
Взяла мене на зимні руки
І понесла у сьвіт. Наруга,
Товаришка дігий роспуки,
Пішла також.

І ми ідем. В мені вселились
Всї люцькі смутки і страждання
І в серце гей в керницю злилась
Вся скорб нещасного кохання
І так палить!

Ідуть літа, а я гей скеля
Стою холодний, жду обнови.
Кругом якась страшна пустеля.
Любови! де ти? де? любови!
Нема. Нема.

А все-ж таки мені здаєть ся,
Що я діжду ся свого сьвята,
Що Ти прийдеш колись до мене
І заговориш як до брата.

Прийдеш як мрія, що зродилась
З безсонниці, зітхань і туги,
І щирим словом зачаруєш
Мої застарілі недуги.

Мені здаєть ся... Чи сповнить ся
Моя надія — сам не знаю.
Я квітами прибрав хатину
І терпеливо дожидаю.

В ОБІЙМАХ СМУТКУ.

І знов доводить ся ридати...

І знов доводить ся ридати
Над трупом вбитого бажаня
І в скорбнім серці будувати
Терем для лютого страждання.

Невже до скону доведеть ся
Під хрестним бременем стогнати?
І вже ніколи не займеть ся
Сьвіт сонця верх моєї хати?

Я сто разів сягав рукою
По льотосові білі квіти, —
Та сто разів росив кервою
Ґеранїю й терневі віти.

А нинї вже дивлюсь спокійно
На чорні злиднї й безталаннє
І плачу гірко, безнадїйно:
Судьбо! остри твій меч в останнє...

Підуть літа...

Підуть літа і плуг терпіня
Все глибше в серці ме орати
І я що року му кидати
В пустий загін нове насіня.

І кожду грудку буду гріти
Зефіром чувств і дихом мрії,
Росою юної надії
Буду зливати ярі квіти.

Поринуть дні і вихри злоби
Зморозять лан єще з весною
І він покриєсь самотою
І вдягнесь в жовтий квіт жалоби.

І в дні задушні, в дні сумнії,
Нарву квітків, зівю віночок
І на німий піду горбочок
Тай заквітчаю гріб надії.

Віють вітри...

Віють вітри, віють буйні,
Деревина гнеть ся;
Попід хату, попри вікна,
Чорний сум снуєть ся.

Стук! — І хто там? — Я, твій Смуток!
Відчини віконце:
Поворкуєм, посумуєм,
Пок не встане сонце.

Стук!... Віконце відхилилось,
Сум по хаті вєть ся.
Віють вітри, віють буйні,
Деревина гнеть ся.

Поринуть дні за днями...

(На березі Тирренського моря).

Поринуть дні за днями,
Постарієсь мій біль
І дармо му тужити
За шумом рідних піль.

Від стогнів висхнуть груди,
Слеза пооре вид
І дармо буду мріти
Про гарний наш Бескид.

Полиняють плятани,
Осиплесь з рожі квіт,
Літа мої минуть ся
І змеркне вчасно сьвіт.

Розвіють ся надії
І молодечі сни,
Для мене вже ніколи
Не вернуть дні весни.

І дармо му тужити
За димом з рідних стріх:
Втомлю ся вічним зойком
І повалю ся з ніг.

В годину сумерку.

Заснуло всьо; лишень часами
Озветь ся плач примбіти з лугу
І чорний сумерк йде полями,
Веде за руку скорбну тугу.

Ідуть блїді, нїмі, спокійні,
Калїчать на кремінню ноги
І роспучливо, безнадійно
Підходять під сільські пороги.

Як дїти, що шукають мами,
Ідуть з плачем все далї й далї
І розсївають між хатами
Пекучі слези і печалї.

І жаль менї і я прохаю,
Щоби в моїм спочили домі.
Ввійшли. Дивлю ся... я їх знаю!
Та-ж се мої старі знайомі!

НА СІЙ ДОЛИНІ СЛІЗ.

Над колискою.

Люлї, синку! Сонце скрилось,
Потонуло в темний бір;
Темне небо заяснїло,
Запінилось морем зір.
Спи, дитинко! люлї, люлї.

Люлї, синку! Най повіє
Над тобою легіт мрій;
Усьміхни ся наче сонце, —
Ясна зоре, раю мій!
Спи, дитинко! люлї, люлї.

Спи, пахуча, яра квітко!
Дише легіт, дощ крапить;
Набирай ся росту, сили, —
Бо пізнїйше так жарить...
Спи, дитинко! люлї, люлї.

Цвитуть сади, кує зозуля
І з чорних хиж снують ся змори —
Раби чепіг. В очах чорніє
Дрімучий сум і пропасть горя.

Глухі на всьо. Грижа розсїлась
На видах їх пятном трівоги.
Блїді, прибиті, вялі, хорі —
Ледви-ледви волочать ноги.

Бродять по нивах. Вістрє плуга
Як пявка всалось в сїру скибу;
Земля зітхає, дишуть конї,
Телїга стогне: хлїба — хлїба...

Ткаля.

Глибока ніч. Каганчик тьмить,
В печи квилить — студено.
Снуєть ся лен, кужіль шипить,
Кружляє веретено.
Коби хоть ще пасмо!

Зсіклись пучки і кров красить
Червоним багром пряжу;
Клеять ся вії, дрож, млоїть —
Коли-ж я трохи ляжу?
Коби хоть ще пасмо!

Чоло горить і в ухах шум,
Півень вже північ піє;
На серце зляг тяженький сум,
По хаті холод віє.
Коби хоть ще пасмо!

Глубока ніч. Каганчик тьмить,
Дрожать на стелї тїни;
Лютує лють, верба шумить
І глухо бє об стїни.
Коби хоть ще пасмо!

Мати.

Роби й роби. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О Боже мій! чи я спочину
Від тих незмірних мук?

Прийде спокійна нічка...

Настала ніч, усякий ліг,
Заснула вся родина,
А мати, знай, валить ся з ніг:
Не спить чогось дитина...

Роби й роби. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О Боже мій! Чи я спочину
Від тих незмірних мук?

Прийде сьвята неділя...

Прийшов сьвятий недільний день —
Усякий спочиває;
Вона-ж на клаптику стерень
Худібки доглядає.

Роби й роби. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О Боже мій! чи я спочину
Від тих незмірних мук?

Пожди, зима настане...

Прийшла зима. На темнім ложи
Простує всякий члени;
Лишень вона одна не може
Спочить від веретена.

Роби й роби. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О Боже мій! чи я спочину
Від тих незмірних мук?

Як ляжеш в темнім гробі...

Почила мати. Тихо згас
Огонь, що грів всю хату,
А діти плачуть: хто про нас
Сиріток буде дбати?

Бурлацька.

Мати вмерла десь в острозї,
Батька сам не знаю:
Як береза при дорозї
Дико виростаю.
Не щаслив я, гей!

З дня на день як божій птиці
Вік менї минає:
Стане тїсно у столицї,
Я в село вертаю.
Не щаслив я, гей!

Лїс, лани, степи широкі —
Є куди гуляти...
Їм з чужого, пю з потоків,
В сїно ложусь спати.
Не щаслив а, гей!

В день менї щебечуть птиці
І шумить діброва,
А в ночи нїмі зірницї
Кличу на розмову.
Не щаслив я, гей!

Встану, вмию ся росою,
Нишком заспіваю
Тай скрадаюсь бороздою:
Може що придбаю...
Не щаслив я, гей!

Правда, инколи буває
Трохи спухне спина...
Ет, пусте — про це не дбаю:
Посвербить — пристине...
Не щаслив я, гей!

Стане осінь, не журю ся:
Скриюсь в ямі темній,
А на зиму примощу ся
В келії тюремній.
Не щаслив я, гей!

Другий хорий, я гей криця:
Слабість не береть ся.
А на старість — ет, дурниця!
Ще шпиталь найдеть ся...
Не щаслив я, гей!

Мати вмерла десь в острозї,
Батька сам не знаю:
Як береза при дорозї
Дико виростаю.
Не щаслив я, гей!

Осїнь.

Скажений вітер вигравае
На сїрих струнах дождженних
І повінь смутку заливає
Безкрай загонів стерняних.

Імла повила оболонє:
Завмерло всьо — кругом, кругом.
А полохливе гайворонє
Квилить надгробний плач-псалом.

Чогось так зле, чогось так сумно,
Чогось так нудно в тій тиші!
Всесьвіт, здаєть ся, чорне трумно,
А ми вмерцї з вогнем душі.

Судьбо! судьбо! Чому так дуже
Бичує нас твій лютий кнут?
Чому тобі зовсїм байдуже
До наших мук, до наших скрут?

Чому платиш віком страждання
За кілька ясних днїв весни?
Чому, жостока, вже з зараня
Нївечиш наші юні сни?

Як тим мячем кидаєш нами
На кремяний, похилий шлях
І ми женем ся манівцями.
Пристанем — де ми? — На гробах...

І аж тоді з очий спадає
Непрозоримий тьми серпан
І око з жахом добачає
Один туман, туман, туман.

І де ті сьвітлі ідеали,
Яких від віку люди ждуть?
Так сумно! Зорі позгасали,
А сумерки ідуть, ідуть...

В Римі.

Ів. Трушови — на спомин.

В алеях кипарисів
Царив важкий спокій,
Шуміли горді кедри
І тьохкав соловій —
А нам було так сумно...

Вечірня полусутінь
Повила Кольосей,
Сіріли колюмнади
І тихий мавзолей —
А нам було так сумно...

Гучний акордів клекіт
Як водопад гримів;
Клонились сумно пальми
І мірт чогось тремтів —
А нам було так сумно...

На жовтих филях Тибру
Веселий ніс ся спів;
Горіли в сонці криші,
В імлї Петро синів —
А нам було так сумно...

Шаліли горді дуки,
Нам тісно тут було;
На наші скорбні серця
Колодою лягло —
Ми знали: щò! Мовчали.

Навіщо сї думи?

Навіщо сї думи?
навіщо сї жалі?
Пощо розсївати
полин і кукіль?
Весь сьвіт поринає
в потопі печалї —
Чого ще співати
про горе і біль?

Ой рад би я звуків
гучних роспустити
Цїлий бистроногий
нестримний табун;
Ой рад би я грати
і сьвіт звеселити, —
Та в мене не много,
не много тих струн.

Що перша — то неньки
мозолї пекучі;
Що друга — то чернї
нещасні сини;
А третя між ними,
найбільше плакуча:
Гірке до загину
ярмо вітчини.

Ударю по струнах,
бандура заплаче;
Не сила мажорних
акордів дібрать.
Розбив би, я брате,
бандуру ледачу,
Так що-ж! коли мушу
Часами заграть...

ХВИЛЯ ЗНЕМОГИ.

Затлїлись ясні зорі,
Бренить вечірний рій;
Душа купаєсь в морі
Роскішних мрій—надїй.

По рожі пнуть ся блющі,
А кипарис шумить.
Я пю меди пахущі,
А грудь болить, болить...

З небес котять ся зорі,
А хор цикад цьвірчить;
Хвилюють груди хорі,
А кипарис шумить.

Куку! куку! дзвінко ллєть ся
Кришталевий звук;
Звук несеть ся, гай сьміє ть ся,
Серце стук-стук-стук...

Куку! куку! Нуте, пташко,
Поворож мені:
Бо тут, пташко, жить так важко,
Краще вже в трумні.

Сумовито гнуть ся віти,
Листє шевелить;
Гнуть ся віти, вянуть квіти, —
Птах мовчить, мовчить...

В тїни пальми...

В тїни пальми вють ся блюнці,
Мірт лицяєть ся до рож.
Цить, серденько, цить, химерне,
Не трівож ся, не трівож!

Розспівались солові,
Сріблом сяє водограй,
Люлї, люлї, скорбні думи,
Ще й до нас всьміхнеть ся май.

Ясна зоре щастя-долї!
Швидко блиснеш ти менї?
Сонце криєть ся за хмару,
Пінї шепчуть: на трумнї...

Прийде пора — ростягнесь сумерк ночи
І шлях урвесь на склоні гробу.
Лиш бовкне дзвін — заґаснуть очи
І кину яр важкої проби.
Прийде пора — ростягнесь сумерк ночи.

І дух зболїлий скине пута плоти
І людську страсть: демонську злобу.
Ще раз обійму зором шпиль Голготи
І радо вийду з пекла проби.
І дух зболїлий скине пута плоти.

Спокійно лягну. Щирі співи-стони
Сирітських мольб мене вколишуть
На вічний сон. Лиш бовкнуть дзвони
І всї полишуть, всї полишуть.
О Лєто! Лєто!

НАДГРОБНІ СТИХИРИ.

Evasi, effugi, Spes et Fortuna valete! Nihil mihi vobiscum, ludificate alios.

(Саркофаг Л. Антонія в лятер. музеї в Римі).

Напів.

Пращай, безодне сліз і мук!
Обрій стемнів і маяк згас,
Довкола тьма, а тайний звук
Манить мене в лиман — до вас,
Блаженні тіни!

Добраніч всім! Мені пора
Спочить по довгих трудах дня.
Противній вітер, дощ, жара
І проти филь важка борня
Зломили силу.

А що вловив! Оману мрій,
Гірке зневірє, сум і жаль
І біль по втраті всіх надій
Та юних сил. Одна печаль
Піде за мною.

А впрочім всьо пуста мана.
Богацтво, слава — всьо хитке;
Любов, дружба — пінà ніжна.
Одно лишень в житю стійке:
Терпінє.

А там і це відай минесь...
— Судно, спинись! зверни в лиман!
Цить, серце, цить! з могил несесь
Солодкий клич... Кругом туман —
Добраніч вам! Добраніч всім!

Стих I.

Не жаль менї, що люті муки
Мене женуть в сиру могилу.
Мене давно, давно втомило
Житє гірке. Поро розлуки,
Витай! витай!

По чім жаліть? Коса морозу
Скосила в серцї квіт надії, —
А я орю, скороджу, сїю
І ллю на скибу щиру сльозу.
Надармо ллю.

Горе! з чим вернусь я з дороги?
Ти знаєш, Отче, я трудив ся
Що сил! Прости, як я втомив ся
І з груди рветь ся зойк трівоги.
Прости! прости!

Менї не жаль, що рано гину.
Житє - Голгофта; роскіш — мрія;
Бажанє — пекло. Серце млїє,
Що я піду, а другам кину
Лиш кілька сліз...

Стих II.

Як фялка, розцвившись у каплях роси,
Вже вечером плаче по втраті краси,
Потім конає;
І людське житє, ся веселка із мрій,
Ледви роз'яснила на хвилю обрій,
А вже й минає.

Як блискавка блисне і в пропасть майне,
Лиш грохіт зловіщий за него жене
І зойк зьвіряти;
Так само крізь глубінь стрілою несесь
Житейське судно. І небавом прийдесь
На суд ставати.

Стих III.

Всьо минеть ся, всьо розрушить
Вир бутя і міль часу;
Студінь смерти всьо зморозить:
Славу, честь, добро, красу
Втоплять сльози;
Всьо заглушить
Звук труби. Memento mori!

Ніч по дни, а день по ночи —
Всьому свій прийде конець.
Щойно станеш квіти рвати,
Вже й неси готов вінець:
Гаснуть очи,
Час вмирати.
Чуєш клич? Memento mori!

Стих IV.

Душе убога! кинь нікчемну
Житейську страсть, а глянь в таємну
Безодню сльоз!
Барвінок, мірт і лавр пахучий —
Усьо колись звялить тріскучий,
Твердий мороз.
Лиш кипарис стоїть дрімучий,
Сповитий в сум.
А тихий шум
Зловіщо шепче: діти злуди!
Страшний рантух
Загорне всїх;
По всїх, по всїх
Загине слух.

Цїлу безмежну землю вкрили
Самі пусті, сумні могили
І ліс хрестів.
Зівялих старців, молодь, діти,
Нужденну чернь, суспільні квіти,
Князїв, царів —
Усїх проковтне челюсть гробу.
І жар жажди
І лють вражди,
Братерський бій, ненависть, злобу —
Усьо зрівна
Один курган;
Усьо мана,
Туман, туман...

Стих V.

Не тїла ради, не тїла
Терпів Спаситель знущаня
І випив чашу стражданя —
Не тїла ради, не тїла!

Його кервавиця змила
Твою душевну проказу;
Твої душевнії врази
Його кервавиця змила.

Тому не марнуй ідеалів,
Не кидай черни під ноги;
Нехай не топчуть безроги
Поривань - ідеалів.

За них прийдеть ся платити
Багато, дуже багато!
Шануй-же бісери - злато —
За них прийдеть ся платити!

Стих VI:

Як раннїй легіт цїлює очи
Ніжний, роскішний туман конаня.
Обрій темнїє; на крилах ночи
Несеть ся любе dolce розстаня.
Небесний Отче! За всї печалї,
За море слїз, за вік скрижалї —
Молю спокою!

Стих VII.

Як гляну в прогалину горя,
На шлях, що покрив ся хрестами,
То серце стинаєть ся жахом
І очи заходять сльозами.

О горе! кудою прямуєм?
Та чим закінчать ся туземні
Ті суятї наші нікчемні?
Всьо темне, таємне... Не чуєм!

Finale.

Засну як легіт в сірій скибі,
Розвіюсь мов рідка імла;
Візьму з собою злиднї й болї, —
Оставлю вам самі дїла.

І в хвилях скорби, в хвилях горя,
В тяжких для вас осїннїх днях,
Вони засяють наче зорі
І прояснять вам темний шлях.

ПСАЛЬМИ.

Пішов би я...

Пішов би я у храм спокою,
В якусь оазу мрій, задуми
І оповитий самотою,
Снував би з серця вольні думи.
Пішов би я у храм спокою.

В якім міртовім, тихім гаю
Спочив би під крилом зефіру
І до журчаня водограю
Достроював би власну ліру, —
В якім міртовім, тихім гаю.

Як ранїшня молитва дзвону
Поплили-б з ліри срібні звуки
І сотворили-б спів-канцону,
Широку як степові луки,
Як ранїшня молитва дзвону.

Закляв би в тіло ритму й римів
Розмову місяця з зірками,
Солодку пісню херувимів
І шепти ночи між ланами, —
Закляв би в тіло ритму й римів.

Пішов би я у храм спокою,
В якусь оазу мрій, задуми...

II.

Пішов бим в темні гіпогеї,
Між мавзолеї думки й чину,
Вникав би в тайни домовини,
Будив би приспані ідеї.
Пішов бим в темні гіпогеї.

На фризах древніх храмозводів
Читав би божі правосуди
І обмивав би наші блуди
У похибках мертвих народів.
На фризах древніх храмозводів.

В глибокій западні містерій
Ловив би духом боже слово
І на підвалинах любови
Здвигнув би храм нових крітерій.
В глибокій западні містерій.

І після довгих днів зневіри
Зложив би до молитви руки
І заглушив би плач роспуки
У задушевнім гимні віри.
По довгих, чорних днях зневіри.

Пішов бим в темні гіпогеї,
Між мавзовлеї думки й чину...

III.

Пішов би я між темні бори,
Де розквітають асфоделї
І соловіїв тихі хори
По мохах розсипають трелї.
Пішов би я між темні бори.

І стужену зложив би душу
Під бальдахимом мряки й тїни
І вслуханий в солодку глушу,
Злетїв би в казочні країни.
І стужену зложив би душу.

Приспав би в собі всї надії,
Втеряв би владу слуху й зору
І затопив би в безднах мрії
Всю сьвідомість часу й простору.
Приспав би в собі всї надії.

Пішов би я між темні бори,
Де розквітають асфоделї...

IV.

Антістрофа.

Хотяй замкну померклі очи
І злину в тихе царство ночи, —
Не вснуть мої палкі бажаня,
Не висхне жерело страждання.
Хотяй замкну померклі очи.

Як демон смутку йму кружити
Шляхами земної недолї
Та буду заєдно тужити
І відновляти давнї болї.
Як демон смутку йму кружити.

Хотяй замкну померклі очи
І злину в тихе царство ночи.

Менї не страшно.

Менї не страшно, не страшно, Боже!
Що я гей трам, без сили,
Упаду з зойком на смертне ложе,
На зимне дно могили.
Менї не страшно, не страшно, Боже!

Житє не стóїть нї слїз нї жалю:
Я радо жду розстаня;
Спокійно ляжу в глухім провалю,
Де вснуть мої страждання.
Житє не стóїть нї слїз нї жалю.

Я брав в дорогу клейнот надії, —
А з чим тепер вертаю?...
Заходить сонце, обрій темнїє —
Пора прибить до краю.
Я брав в дорогу клейнот надії...

Втомилось тїло.

Втомилось тїло, охляли сили
І дух бажає на вік заснуть.
Сїдаю радо на склін могили:
Мене втомила житейська путь.

Дивлюсь на торбу: худа, порожна, —
Нїчого з неї братам роздать.
Придбав би дещо, та вже не можна!
А що з собою в дорогу взять?...

Так сумно. Серце квилить, ридає,
Душа від жаху дрожить, тремтить.
Та пізно; дзвонять, уже й смеркає...
Коби то двічи на сьвітї жить!...

Гіркі мозоли точать сили...

Гіркі мозоли точать сили,
На ріках сліз пливуть літа;
Ростуть хрести, гроби, могили,
Змагаєсь чорна самота.

Й мене небавом зложать в яму
І гріб травою заросте;
Усьому смерть положить таму:
Усьо пусте, таке пусте...

Весь вік ідуть за мною вірно
Понура скорб і лютий біль —
І кличуть: Цить! терпи покірно,
Не тут твоя остання ціль!

Моїм Найблизшим.

I.

Піду від вас; — піду сьвітами,
Здвигну собі терем спокою,
Сповю ся чорними думками
І стану жити сам собою.

Піду від вас; возьму з собою
Гіркий доробок: рани й муки;
Зачиню двері за собою
І в струях сліз обмию руки.

Піду; охлялу душу зложу
В колисці вічної задуми
І на блїді уста положу
Печать несплаканої думи.

Як кипарис на тихім гробі
Засну в незмірнім смутку й болю;
Закаменїю у жалобі
І дам пекучим сльозам волю.

І хоч нераз в душі проснеть ся
Пекуча туга й жаль за сьвітом,
То серце вже не відозветь ся
Приятельським до вас привітом.

II.

Відійду з поміж вас як мрія,
Що не приснить ся вже ніколи;
І ви потужите за мною
Тай призабудете поволи.

Великим смутком не покриє
Мій відхід ваших серць — я знаю;
Моє житє перекотилось
Як води тихого ручаю.

Я був пригаслою зьвіздою,
Що хоч яснїла, — та не гріла;
Носив в души ангельські співи,
Яких вона співать не вміла.

Я жив між вами, — та не з вами:
Якась безодня нас дїлила;
А хоч терпів від вас наругу, —
То все душа до вас тужила.

Горів в менї огонь любови,
Та він не міг загріть нікого.
Пращайте, братя, не кидайте
У слїд за мною слова злого.

Фінал.

Сьмій ся, мій смутку, бо сьвіт не хоче
Вглянути в пропасть душі поета;
Він відвертає від неї очи,
Як той філїстер від мук аскета.

Сьмій ся... Хоч навіть лебедя співом
Виплачеш з серця пекучі болї, —
Сьвіт насьміє ся і скаже з гнївом:
Краще-б ті смутки розсїяв в полї...

Сьмій ся, мій смутку... Сліпець не чує
До благородних квітків пошани;
Болїв душевних він не відчує,
Хоч і доторкнесь нераз до рани...

Сьмій ся, — а радше засни тихенько;
Спи хоч годину, одну хвилину!
В серцї так пусто, так невидненько:
Люлї, мій смутку, мій хорий сину!

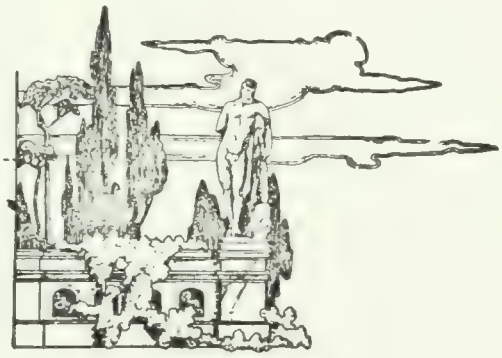

ЗМІСТ:

Вступне слово.
I. Ой люлї, смутку стр. 7.
II. З пісень любови стр. 9—31.
III. В обіймах ємутку стр. 33—40.
IV. На сїй долинї сліз стр. 41—54.
V. Хвиля знемоги стр. 55—60.
VI. Надгробні стихири стр. 61—68.
VII. Псальми стр. 69—80.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
3948
K325
O5
1906a

Karmans'kyi, Petro
Oi liuli, smutku